

3 גפרורים מפלורנץ

שמואל שלוגר, מהנדס תל-אביבי, גבה-קומה, ארוך-אף, ונוטה לדבר בידיים, מומי-חה לעניני פטנטים, מחכה עתה בכליון עיניים לחבילה קטנה שיביא לו הוואר מפלורנץ. מנהל המוזיאון בפלורנץ כבר היריע לשלוגר שחבילה זו עלולה להגיע עוד בחודש נובמבר. יש לשושים המחכים ב-קוצר רוח לחבילות מזון, לזקניק או לקפה. לא כן שלוגר. החבילה שהובטחה לו תכיל שלושה גפרורים. ואלה הם מראשוני הגפרורים בעולם, פרי אמצאתו של היהודי שמשון חלבורה, הוא ממציא הגפרור.

שמשון חלבורה חי הרבה שנים לפני בעלי בית החרושת "נור". הוא נולד ב-1784 בעיר פלורנץ, שהם גם נידון למוות משום שחשדו בו, שהוא מתכוון לפוצץ ב"חומר הנפץ" שלו את הוואטיקאן. אולם בשנת 1931 במלואת מאה שנים להמצאת הגפרור, חגגה העיר פלורנץ את המאורע והאוניברסיטה ציינה במפורש את שמו של חלבורה. ולא זו בלבד, אלא שבמוזיאון בפלורנץ נמצאים עד היום כמה עשרות גפרורים אלה ושלוגר עומד לקבל שלשה מהם.

טלפון, מכונת ואניתיקרב. הגפ' רורים אינם אלא עוד אחד מעשרות המוצ' גים, המסמכים והתצלומים, הבאים לאשר

שמואל שלוגר יהודי אחד היה חשוד

את פרי עמלו של המהנדס שלוגר, המשוגע לכמה דברים, שאחד מהם: חלקם של יהודים בהתפתחות הטכניקה, שהביאה און הציויליזציה עד להישגים של היום. מזה עשרים שנה עובד שלוגר על החומר הזה, ובינה ברחוב יהודה הלוי 8 בתל-אביב הפך במרוצת הזמן לכעין מוזיאון מיוחד במינו. על הקירות תמצא שם תר-שימים, מכתבים מספריות מפורסמות, העת-קות תצלומים ועוד... כל אלה באים ל-הוכיח את הרעיון שלו.

שנים על גבי שנים עברו על המהנדס שלוגר בבית המרקחת שלו ברחוב הרצל פנת יהודה הלוי. אבל זה היה בסיס למראית עין... בלילות היה יושב בביתו וכותב מכתבים, חוקר באנציקלופדיות, מה-טט ומחפשו. ועתה סיכם שלוגר את מלא-כחו ועומד להוציא ספר מוקדש לנושא הזה.

מה העלה המהנדס התל-אביבי בחכתו? בין השאר: כי הטלפון, המכונת, המצ' למה, האנייה המשוויינת, המצפן, הגרמפון ועוד... כל אלה הומצאו על ידי יהודים. לא ליאונרדו דה וינצ'י הוא שהמציא את ה"קאמרה אובסקורה", האבטיפוס של ה-מצלמה, אלא גרשם בן לוי גרסונידס, שנולד ב-1288; לא דיריה האמריקאי בנה את המכונת הראשונה, אלא זיגפריד מר-כוס, איש ווינה, שנעצר על-ידי המשטרה כאשר נסע בפעם הראשונה בחוצות העיר במכונתו (כי חששו לרעידת אדמה והעשן מתוך מכונתו כיסה את מחצית העיר...). לא האמריקאים המציאו את הנפט, אלא אברהם שרייבר, סוחר במשקאות חריפים, שמת בעונו לאחר שהאמריקאים רימו אותו. ואפילו את הגרמפון המודרני לא המציא אדיסון, כפי שסבורים המציאו אלא אמיל ברלינג, דבר שאותו מאשר המכון הטכני-נולוגי בחשיגטון (אדיסון המציא את הפור-נוגרף ואילו את שיטת רישום הצליל על גבי תקליט המציא ברלינג).

אותו הרב ביחס טלפון. אחת הדמויות הבולטות ביותר, בתערוכתו הפי-רית, אשר בביתו של המהנדס התל-אביבי היא זו של פיליפ רייס (1804-1874) ש-המציא את הטלפון כעשר שנים לפני מ-ציאו הרשמי באל.

אוגוסט 1939

"שלושה אנשים רוצים במלחמה", אומ' רים האנשים בחשיגטון — "סטאלין, ציא" נגי-צ'ק ודוגלאס מאק-ארתור..." "שלושה אנשים רוצים במלחמה", אומ' רות הברית במוסקבה — "טרומאן, ציאנג" קיי-צ'ק ודוגלאס מאק-ארתור..."

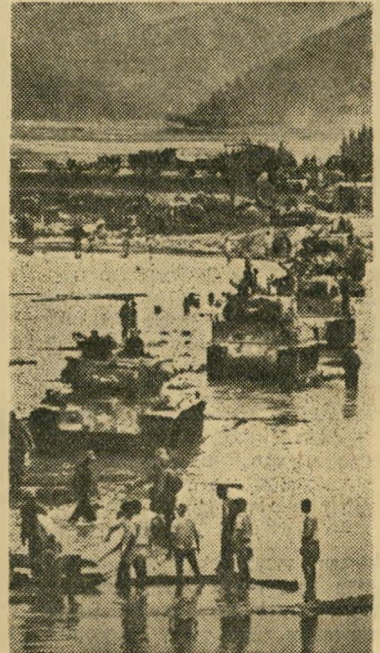
משיני עברי מסך-הברזל לא היה כל ויכוח על אישיותו ומטרותיו של "הגנרל", האיש, שדרש להטיל את הפצצה האטומית על הירושימה, כדי להכניע את המיקארו לפני פלישת הרוסים לאיים. האיש, שהכריח את טרומן להטיל את חותמו על פרומוה ועל ציאנג בישיה-המזל — איש זה הביא את העולם, השבוע, למשבר הגדול ביותר מאז נדס קול התותחים בברלין.

עוד לפני שבועיים היה "הגנרל" גבור היום. הוא סילק את קיס-איליסונג מפיוני-יאנג, רדף אחרי האדומים עד למרגלות הרי מנצ'יירה, וכשנתקל בפעם הראשונה בחי-לים הסיניים לא נבהל אלא פקד: קדימה. אלא שהפעם עמד מולו לא הקוריאאי השמנמן ודליה-אמצעים, אלא איש הברזל המטיל את צלו על אסיה כולה. מאז צי-טונג הסיל את מיטב חייליו למצרכה, חיכה לרגע המכריע, תפס את האמריקאים הצוהלים כשרגלם האחת באויר — וזרק אותם אחורה במכה מוחצת אחת.

התנועה השלישית של המסור. באסיה, באירופה, באמריקה נדמה ההמולה ברחוב, ואנשים קטנים, מבוהלים ונבוכים שאלו את עצמם, כאשר שאלו את עצמם ביולי 1914 ובאוגוסט 1939 — הילחמו? בחשיגטון נתקצבו מצביאים ומדינאים מסביב לנשיא הקטן והמפוכח, שפפשו ב-טבלאות והשוו מספרים. בחדר רחף צלה המחירי של הפצצה האטומית. לזרוק או לא לזרוק? בפצצה אפשר להרוס את סכרי-הענק אשר קיומה של התעשייה המנצ'ורית תלויה בהם. אבל בפצצה אי-אפשר להשמיד את הצבא הסיני, וכמעט בטוח שהפצצה תכניס לזירה את "ההודו גוי" מהקרמלין.

השותף הלוונדוני הקרח הודיע כי רצונו לבוא כדי להטיף למתנינות. אולם מה ערך לקולו של האדם המיצג את אירופה המער-בית — העמדה שתיפול מיד עם פרוץ המלחמה? איש לא השלה את עצמו בחשיגני-טון, כי אפשר להחזיק באירופה המערבית, או במזרח התיכון. אם איום הפצצה לא יספיק תהיה ידה של ברית המועצות על העליונה.

במוסקבה ישבו המצביאים והמדינאים מסביב לגנרליסימו המזדקן, ופפפשו באותם המספרים והטבלאות. היתרונות של המל-

האמריקאים בגנרל המנצ'ורי רגל אחת היתה באויר

חמה-לאחר היו ברורים — כיבוש מידי, תפיסת התעשייה האירופית הגדולה, סילוק היאנקים מאסיה ואירופה. הנעלם בחשבון: מה מירת ההרס אשר הפצצות האמריקאיות (לפי אומדנה מעורפלת — 800) עלולות לגרום למשק הסובייטי, לעומת הגנוק שהפצ'

צות הסובייטיות (לפי אומדנה דומה — כי 60) עלולות לגרום למשק האמריקאי. לדעתם של האובייקטים הקטנים ב-איטליה, בהודו-סין וישראל, לא שאל איש כמובן.

ובינתיים מתקדם המכש השני, האטי אך עצום-הכמות, בין ההרים המושלגים אל מעבר פיוני-יאנג לסיאול, בתנועה השלי-שית של המסור הקוריאאי.

יורשי אל-קפונה

סרטים רבים תארו את העולם התחתון בשיקגו. גנכטרים בלתי-מגולחים יורים בטר-מיגנים ובורחים בכמוניות; הבלש מנצח יחיד נגד רבים, באקדת הוירה אלפי כדורים בלי שיהיה צורך לטעונו. הילדים שחקו ב"סטיל דם אפ" נוסח שיקגו. כשנדלו חשבו שאלה היו ספורי שקרים, אגדות. אולם גם

ממשלתית אבל הגנכטרים השיגוהו לפני שסופקה לו ההגנה. הגנכטרים מצהירים. מעשי הר-צה האלה בעלי החשיבות הגדולה, העסיקו את העתונאים והצלמים, ולעומתם שני מעשי רצח אחרים "קטנים" זכו למספר שורות בלבד. 13 שורות בדיוק הוקדשו לנהג אוטו חלב שהרג ביריות גנכטטר שנסה לעצרו ולשודר אותו. חמש שורות הוקדשו לטפוס אחר מן העולם התחתון שנהרג בתגרה שפרצה מסיבות בלתי ידועות.

העדת קפאובר עברה לשיקגו וגנכטרים שונים, "הוומנו" לבוא ולתת הצהרות. הו-פיעו שני אחיו של אל-קפונה ומבחר מגוון של אנשים ששמו-תיהם, בעלי אופי דמוני-רניוני, היו למשל: פול (הילצ'ר) ריהה, מוררי (הגמל) הומפרס, ג'ו (נירירק הק-

חיילים סיניים שבויים מכה אחת היתה מספר-קח

טנה) קמפאנה, וכן הלאה. אחדים מהגנכט-טרים, הפוליטיקאים והשוטרים שהוומנו הופיעו. אבל 49 עדים נעלמו. בין הגנכט-טרים, הקלפים, מוכרי משקאות חריפים וטפוסים מפוקפקים אחרים שנמלטו, היו יורשו של המנהיג קפונה, ומבחר פושעים ואקדחנים המתחלקים לפי אחוזים: שליש ממוצא איטלקי, שליש אירים ושלש אחרון מתחלק שוה בשוה בין היהודים ואחרים ממוצא בלתי מסוים.

התובע בעצמו פושע. קפאובר ואנשיו ערכו את ישיבותיהם הראשונות באופן בלתי-רשמי, אבל הוא ספר אחרי כן לעתונאים שהתובע בעצמו שמש עורך-דין של סינדיקט-פושעים. שנסק בהתערבויות בדרך הטלגרף, לפני שמונה תובע כללי, אחרי הישיבות הבלתי-רשמיות הללו, גלתה הועדה ששכירי אל-קפונה עדיין פועלים בשיקגו, ויש להם קשרים הפרושים על פני כל ארצות-הברית. קפאובר הוכיח שהגנכט-טרים קשורים ברשת פשעים בין המדינות; שהגנכטטרים הסתננו לעסקי מסחר חוקיים; וששתי המפלגות הגדולות — הדמוקרטית והרפובליקנית — קשורות בבריונים.

השריף — בעש הכוכב המחומש. כל זה כמובן שמש לכותרות שחורות-שמ-נות וגדולות מן ההודעות על פריצת קו-הרוחב ה-38. "הסן-טיימס" פרסם מאמר מערכת במקום החדושת הרגילות. מה היה מאמר מערכת חשוב זה? הוא עסק בעמדת העתון, הליברלי והחשוב ביותר בשיקגו, ביחס לבחירות השריף (ראש המשטרה בעל הכוכב המחומש, הידוע מסרטי הקאו-ביים ונבחר ע"י האוכלוסיה) הקרובות במ-הזו קוק. העתון הכריז בגלוי שהוא מתנגד למועמד הדמוקרטי דניאל ה. גילברט. ולעו-מתו תמך בג'ון א. באב, המועמד הר-פובליקני. העתון הסביר את התנגדותו בה-אשמו את גילברט: "העסקים האפלים פרחו ב-1932 כשסגן גילברט נכנס למשרד התובע של מדינת אילינויס — בעסקים הא-פלים עדיין פורחים...". העתון המשיך והביא האשמות לא על בסיס פוליטי, כי אם אף רוק לפי האופן שבו מלא את תפקידו הציבורי. ההתקפה על המועמד הדמוקרטי מוכיחה עובדה מעודדת אחת: — הדמו-קרטיה יכולה להתקיים אפילו בעולם שבו גנכטטרים מקומיים ובינלאומיים פורצים לעצמם דרך, שכורי כוח וריצחנות, על חש-בוץ האורח הפשוט.

היום יש לאל-קפונה יורשים נאמנים, וכל הרוצה לשחק בשודדים וב"סטיל דם אפ" יכול לעשות זאת אפילו עכשיו בשיקגו. מונטי ג'ייקובס, הסופר המשוטט של "העולם הזה", השוהה כרגע בשיקגו, מו-סר: —

שלושה סוגי קרבות תופשים את הכות' רות כאן: התקומות הצפוניים ואחר-כך נסיגת הקומוניסטים בקוריאה, היו נושאים הקבועים ורגילים בכותרות העתונים וכל מחשבה על שנוי בסטטוס קוו זה הפחידה את העתונאים. אבל שנויים באו ודווקא שנויים משני מינים, שגם הם נגרמו כתוצאה מקרבות... בין כנוסיות הפושעים, והמל-חמה שהכריזה ממשלת ארצות הברית כדי לשבור את העולם התחתון.

60 בדישים נכשלו. בבוקר מפתיע אחד, כשהצב בחזית קוריאה היה לרעת כוחות הא"ם, הודיעו כותרות שמנות על סגן משטרה לשעבר ואישיות פוליטית מקר-מיה, שגורו ונרצחו בהבדל של כמה שעות בשיקגו. שניהם היו אנשים מפורסמים, ביי-חוד הסגן ששמו היה דרווי, והשלטונות האחראים להשלטת חוק וסדר הפעילו 60 בלשים כדי לתפוס את הרוצחים.

דרורי, שפוסר מהמשטרה מפני שסרב לגלות לפני בית-דין של מושבעים באילו שיטות השתמש לאיסוף עדות נגד שלושה נאשמים ברצח, קנה לו אייבים רבים בת-בורת אל-קפונה במשך 20 השנה שילחם בבריונים ומעשיהם. הנרצח האחר היה מרביץ ג. באס עורך-דין ואיש מנגנון רפובליקני.

סינדיקט הפושעים. צופרי מכוניות המשטרה צרחו בסמטאות העולם התחתון, בנסוטים לשחא לגלות את הרוצחים. הנמוק לרציחתו של דרווי — מקרה באס אינו תקף לזה כלל כנראה — התברר כשהס-תננו ידיעות שאיש משטרה זה, עבד ואסף עדויות בשביל ועדת הסנט שהוקמה כדי לחקור את פושעי העולם התחתון, ובראשה הסגן קפאובר. סגן המשטרה הנרצח הת-קשר בסתר עם סוכניהתערבויות קלפנים, פושעים וסחטנים, שקופחו על-ידי אוני סינדיקט הפושעים השולט בעסקים האפלים שמשכבי למרוצי-הסטים. לאחזים מאלו הבטיח חסיונות אם יספרו לפני ועדת קפאובר, ספרים העלולים לשלוח לבית הסוהר את מנהיגי הכנופיות, שומרי הראש שלהם בעלי השיריים ו"לוחמיהם". דרווי ידע שהוא נמצא בסכנת-חיים ובקש הגנה